Posudek na magisterskou diplomovou práci

Kateřina Honsová: Komentovaný překlad slovinského literárního díla: Jasmin B. Frelih Ideoluzije. Praha, FF UK 2020, 74 s., příl. 27 s.

Předkládaná diplomovaná práce vznikala na oboru JVES se specializací slovenistika. V době zadání práce (2017/18) bylo v magisterském studiu tohoto oboru vypracováno několik diplomových prací s translatologickým zaměřením, kdy součástí práce byl též vlastní umělecký překlad do češtiny. Všechny tyto práce byly přijaty s výborným hodnocením a absolventky a absolventi se ve svém profesní dráze nadále uměleckému překladu věnují.

Po formální stránce diplomová práce splňuje všechny náležitosti. V úvodu jsou stanoveny cíle, jichž chce diplomantka dosáhnout, text práce je strukturován logicky vzhledem k záměru práce. První kapitola se věnuje literárněkritickému zhodnocení díla autora, druhá kapitola představuje autorčinu přípravnou překladatelskou fázi - výběr a analýzu textu, který bude překládat. Poté následuje samotný překlad, na který dále navazují dvě kapitoly, které řeší translatologické otázky spojené s předloženým překladem. V závěru autorka shrnuje úspěšnost stanovených cílů. Práci doplňuje relevantní Bibliografie a příloha originálních textů, které jsou přeloženy.

Diplomantka Bc. Kateřina Honsová si zvolila pro svou magisterskou práci literární tvorbu velmi zajímavého mladého slovinského autora Jasmina B. Freliha, který byl v době zadání práce českému čtenáři zcela neznámý a představoval ve Slovinsku i v Evropské unii určitou supernovu svým stylem i výběrem témat. Jeho knižní debut byl ověnčen literárním uznáním v rodné zemi i cenou Evropské unie za literaturu. O autorovi samém bylo velmi obtížné získat, kromě novinových článků informujících o udělených cenách, další relevantní informace. Diplomantka se tedy pokusila na základě seznámení se s jeho tvorbou o vytvoření literárního profilu J. B. Freliha. Jakkoliv mimořádné místo tomuto autorovi patří, měla být v předkládané práci jeho tvorba zasazena do současného slovinského literárního prostředí. Autorka odkazuje víceméně nepřímo na další slovinské spisovatelky, které před Frelihem taktéž dosáhly na cenu EU, letmo se dotýká faktu, že jeho tvorba stojí již mimo literární minimalismus v posledních letech bohatě uplatňovaný řadou slovinských mladších autorů. Autora samého řadí do proudu post-postmoderny, aniž deklaruje charakteristiku tohoto uměleckého trendu v umění.

Sledujme, jak se diplomantce dařilo stanovit si cíle práce a jak je následně naplnila v předkládané práci. První dvě kapitoly autorka využívá k prezentaci osobnosti a díla zvoleného mladého, úspěšného a

erudovaného slovinského autora se značným přesahem mimo slovinský kulturní prostor, jak vlastní literární tvorbou, tak i odborným školením v USA. Výběr tří velmi odlišných povídek, které jsou nejen po obsahové stránce naprosto rozdílné, ale vznikají v časově delším odstupu, je učiněn velmi dobře. Lze však namítnout, že diplomantka je v těchto dvou kapitolách poměrně stručná v konstatacích a neodvažuje se představit autorovo dosavadní literární dílo důkladněji. Dovolím si podotknout, že během přípravy této diplomové práce vyšel tiskem český překlad prvního oceňovaného Frelihova románu Na/půl. Překladatelem je Libor Doležán. Tato skutečnost měla diplomantku inspirovat k větší pozornosti tomuto románu a to jak po stránce uměleckého ztvárnění autora, tak i po stránce posouzení kvality překladu svého kolegy, zvlášť když sama zjišťovala, jak náročný na překlad Frelihův text je.

Posuďme zdařilost uměleckého překladu tří vybraných povídek. Je třeba zmínit, že volba povídek je velmi dobrá jak z hlediska šíře autorova stylu, tak z hlediska intelektuálního obsahu, rovněž z hlediska aktuálnosti témat i z hlediska působení na čtenáře.

V delší povídce Noční hlídka (De Nachtwacht) autor komunikuje zevnitř knížky směrem ven se čtenářem, jako by s ním chatoval, ale líčenou banalitu mladých globtroterů v okamžiku změní, aby čtenáře vytrhl z upocené reality téměř mystickým zásahem, a útočí na něj rafinovanou sexuální scénou, která je extatickým zážitkem, avšak ten je od začátku vyprávění zpochybňován samotným autorem. Čtenář je na pochybách, zda se to skutečně stalo, nebo jde o pouhou autorovu iluzi. Vyprávění, děj a atmosféru povídky překladatelka vystihla výborně.

Druhá povídka Vrabci, je poměrně krátká, na první pohled intelektuálně mdlá, čtenář ji čte s očekáváním, jak se děj rozuzlí. Využitím intertextovosti v závěru povídky, kdy autor použije překvapivě citace ze Shakespearova Hamleta, se stává povídka vpravdě existenciální a zároveň je v ní veden meziliterární dialog vzdálených epoch, kultur i autorů. Je ke cti překladatelky, že odhalila autorem zamlčený text v textu.

Nejdelší a zcela určitě nejlepší povídkou je třetí Pod tlakem konce. Jde o autorův pokus propojení žánrů dokumentárního téměř filmového zpracování autentické události teroristického útoku na bostonský maratón v roce 2013 a psychologického ponoru do myšlenek, vzpomínek a pocitů mladšího z bratrů, kteří atentát uskutečnili. Na této povídce, jak překladatelka uvádí, autor dlouho pracoval, vyhledával relevantní informace, inspiroval se analýzami teroristických činů, studoval radikální islamistické pohnutky a soustředil se i na sociální prostředí, ve kterém se atentátníci radikalizovali, aby toto všechno zapojil do „pádícího“ děje, který spěje k neodvratnému konci, k zastřelení staršího bratra a zranění a pozdějšímu zatčení mladšího. Z hlediska náročnosti tohoto textu pro překlad, překladatelka musí vyvinout stejné úsilí, jako autor při přípravě originálu. Překladatelka také při textové analýze procházela podobným obdobím shromažďování „indicií“ jako autor, aby mohl být český překlad maximálně autentický.

Třetí část diplomové práce mapuje autorčinu orientaci v oblasti translatologie. Velmi účelně, ale i účelově se zaměřuje na výběr typu překladu, který si zvolila, a metodicky směřuje k popisu vlastní překladatelské strategie. V této části práce je autorka jednoznačná ve vyjádření a značně stručná. Škoda, že se neinspirovala podobnými diplomovými pracemi již dříve obhájenými na JVES, aby postihla ve větší míře translatologické přístupy a postupy uplatňované při překladu uměleckého textu.

Poslední kapitola, v níž autorka předkládá některá praktická řešení problémů, na které během vlastního překladu narazila, má charakter praktických poznámek, nikoliv rovinu odborného jazykovědného přístupu. Nepracuje s komparativním ani kontrastivním pohledem na český a slovinský jazyk v teoretické rovině. Nicméně uvedené příklady ilustrují autorčin cit pro mateřský, tedy cílový jazyk překladu a dobrou znalost výchozího slovinského jazyka, který i zkušeného překladatele umí „potrápit" zrádností v lexikální rovině, zejména ve frazeologii, a také značnou mírou úspornosti v užívání zejména adjektiv nebo sloves oproti češtině.

Závěrem lze konstatovat, že diplomovou práci tvoří tři provázané celky. Jeden je zařazený před překlad uměleckého textu, který je samostatným celkem, a třetí následuje za překladem, Dva celky vypovídají poměrně úsporně o snaze diplomantky zasadit překlad do rámce potřebných odborných disciplín pro vytvoření dobrého překladu. Jak literárněvědná tak lingvistická část není v porovnání s výbornou úrovní překladu vyvážená. Za překladem však stojí velmi zodpovědný přístup diplomantky k autorovu dílu, samotnému textu i meziliterárnímu kontextu. Pečlivě zvažuje, jak nalézt rovnocenný český ekvivalent, srovnatelný s rovinou uměleckého textu v originále. S úkolem, že vytvoří takový překlad, aby na něm nebylo poznat, že text není primárně napsaný v češtině, se vypořádala výborně.

Diplomovou práci doporučuji k veřejné obhajobě, Navrhuji známku velmi dobře. Výsledné hodnocení práce vyplyne z průběhu vlastní obhajoby, nevylučuji, pokud posluchačka námitky úspěšně vyvrátí, klasifikaci stupněm výborná.

V Praze, 13. 8. 2020 PhDr. Milada Nedvědová, Ph.D.

vedoucí diplomové práce